

Sociale Inclusieve Stad

Over problemen en oplossingen

Excerpt

Rob van der Bijl

Favas.net, RVDB Urban Planning, Universiteit Gent

De illusie van een inclusieve stad

Dossier 'Ver van huis'

Tijdschrift Blauwe Kamer, Juni 2021

Kort door de bocht: onze steden worden niet inclusiever, maar exclusiever. Overheden, ontwikkelaars en ontwerpers werken hieraan mee, ondanks al hun mooie verhalen over het belang van een inclusieve stad.

Definitie

De inclusieve stad

Volgens mij: een stad waar iedereen kan 'mee doen' en voldoende toegang heeft tot publieke voorzieningen.

Het is ook een stad zonder armoede en een plaats waar iedereen kan wonen, werken, recreëren, en veilig kan verkeren.

Pas op! Het gaat dus niet zozeer om 'mengen' van bevolkingsgroepen of -identiteiten.

Definitie

De inclusieve stad – volgens de World Bank:

Spatial inclusion: urban inclusion requires providing affordable necessities such as housing, water and sanitation. Lack of access to essential infrastructure and services is a daily struggle for many disadvantaged households;

Social inclusion: an inclusive city needs to guarantee equal rights and participation of all, including the most marginalized. Recently, the lack of opportunities for the urban poor, and greater demand for voice from the socially excluded have exacerbated incidents of social upheaval in cities;

Economic inclusion: creating jobs and giving urban residents the opportunity to enjoy the benefits of economic growth is a critical component of overall urban inclusion.

<https://www.worldbank.org/en/topic/inclusive-cities#1>

Den Haag

De diagonaal

Hist.Shev.

Duindorp

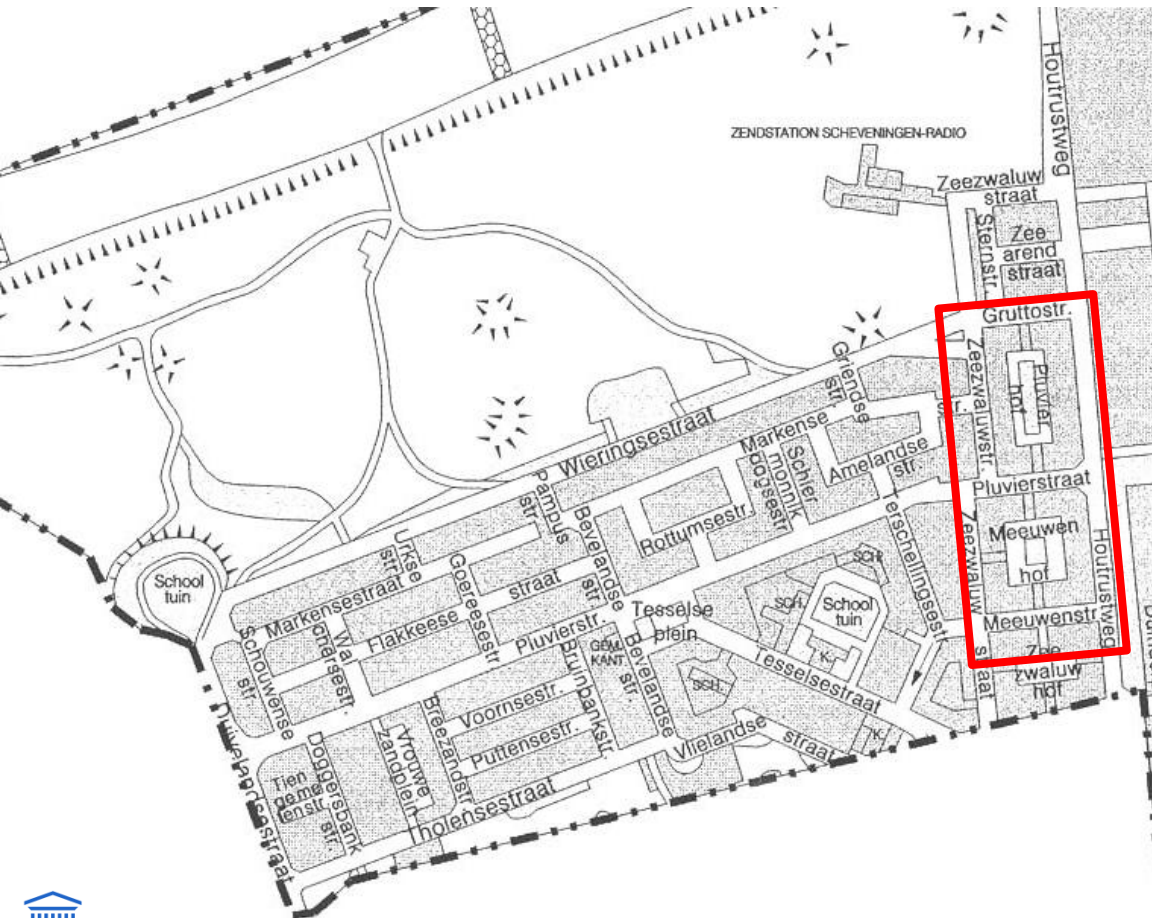
Zand

Veen

Den Haag

De casus Duindorp

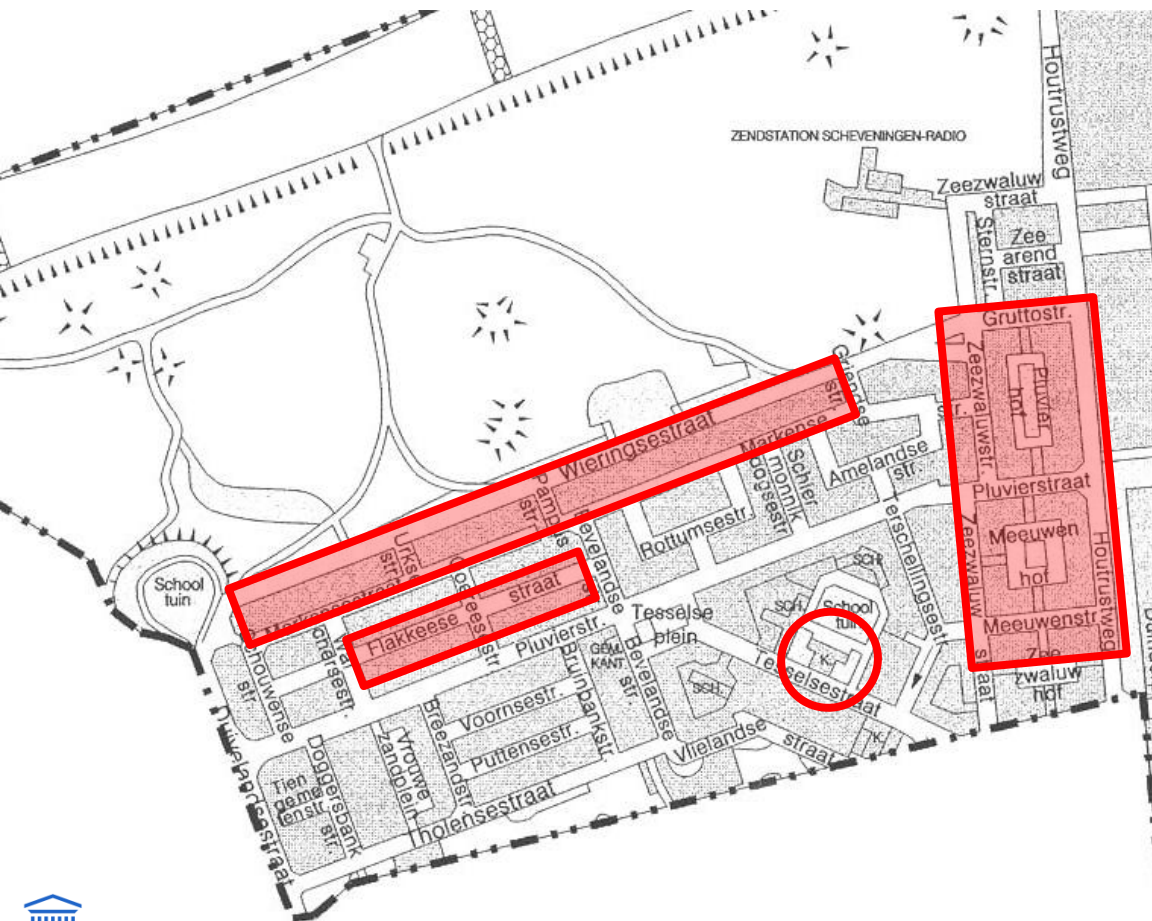
Circa 1950

Mijn foto, situatie medio 2009

Den Haag

De casus Duindorp

▲ De Pnielkerk © Street View

'Dure nieuwbouw jaagt Duindorper de wijk uit'

Duindorp snakt naar nieuwbouw in de sociale huur, niet naar duurdere koopappartementen. Dat stelt de Haagse PvdA-fractie, die verbijst is over het luxe bouwproject Green Harbour.

Anne Kompagnie 29-09-18, 08:51

Op de plek van de oude Pnielkerk verrijzen zeventig appartementen in het middeldure tot duurdere koopsegment. Het plan kan doorgaan, dankzij een bestemmingsplanwijziging.

Onvoorstelbaar dat het college dit goedkeurt, vindt Martijn Balster, fractievoorzitter van de PvdA in Den Haag. „Want er is in deze buurt een schreeuwend tekort aan betaalbare huurwoningen. Met name starters en senioren maken geen schijn van kans.

Met name starters en senioren maken geen schijn van kans

—Martijn Balster, fractievoorzitter van de PvdA in Den Haag

Den Haag / Nederland

De recente geschiedenis

1990: Dienst Stadsontwikkeling-Grondzaken → REO
(**D**ienst **R**uimtelijke en **E**conomische Ontwikkeling)

1992/1999: Gemeentelijke Woningbedrijf Den Haag
→ Stichting Woningbedrijf → Vestia, etc. (1999>)

1990>: Vercommercialisering – “Gemeentelijke
bouwmachine” (Adri Duivesteijn) → Ontwikkelaars,
beleggers, etc.

1995: Verzelfstandiging woningcorporaties (Brutering)

2006: Leerstoel Gebiedsontwikkeling TU-Delft

Nederland

De taal als graadmeter

Stede(n)bouw → Gebiedsontwikkeling
(*Property development*)

Architectuur → Vastgoed (*Real estate*)

Ruimte → Grond (*Land*)

Ontwerp → *Management*

Winkels → *Retail*

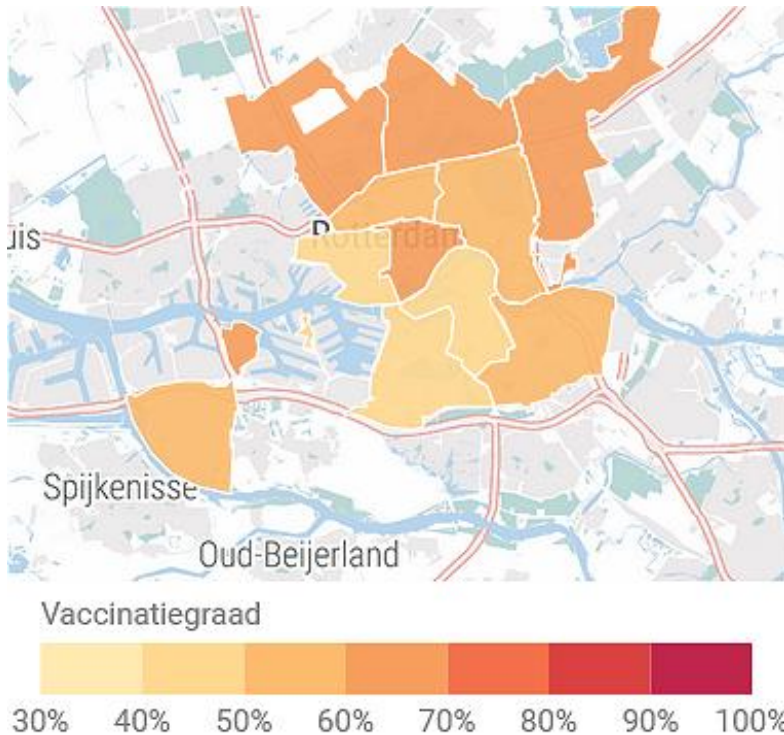
Volkshuisvesting → Individuele wooncarrière

Winkelen → Individueel online *shoppen*

Publiek → Privaat

Rotterdam

Vaccinatiegraad: kanarie in de mijn

Delfshaven: 47,9%

Feijenoord: 45,2%

IJsselmonde: 51,4%

Hillegersberg-
Schrieboek: 69,2%

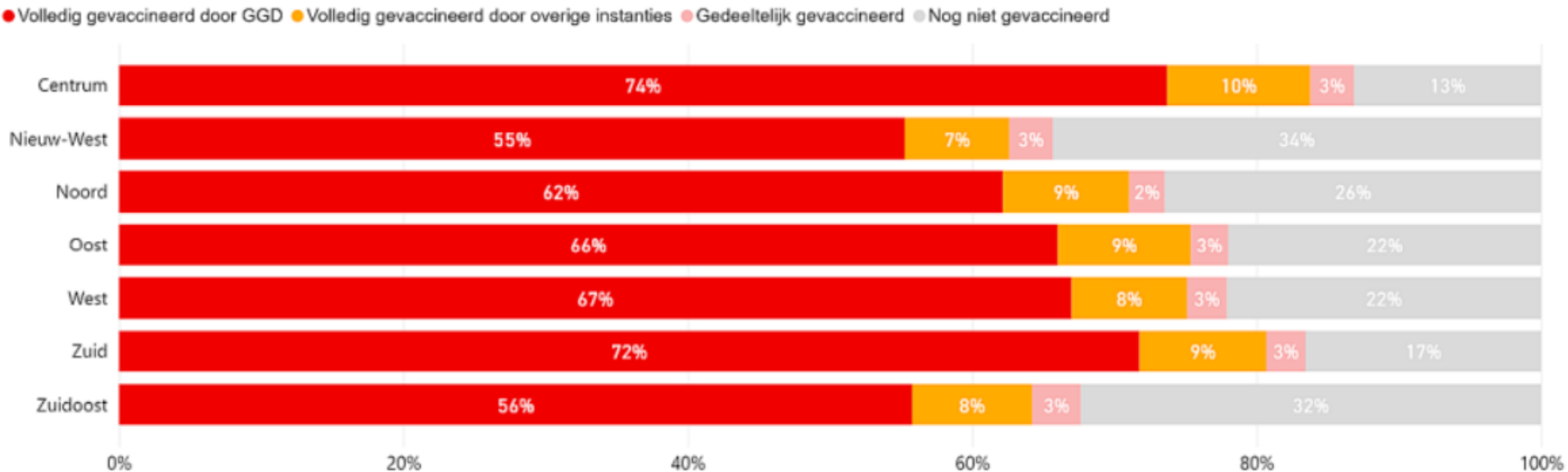
Bron:

GGD Rotterdam-Rijnmond / Leaflet-OpenStreetMap

15 september 2021

Amsterdam

Vaccinatiegraad: kanarie in de mijn

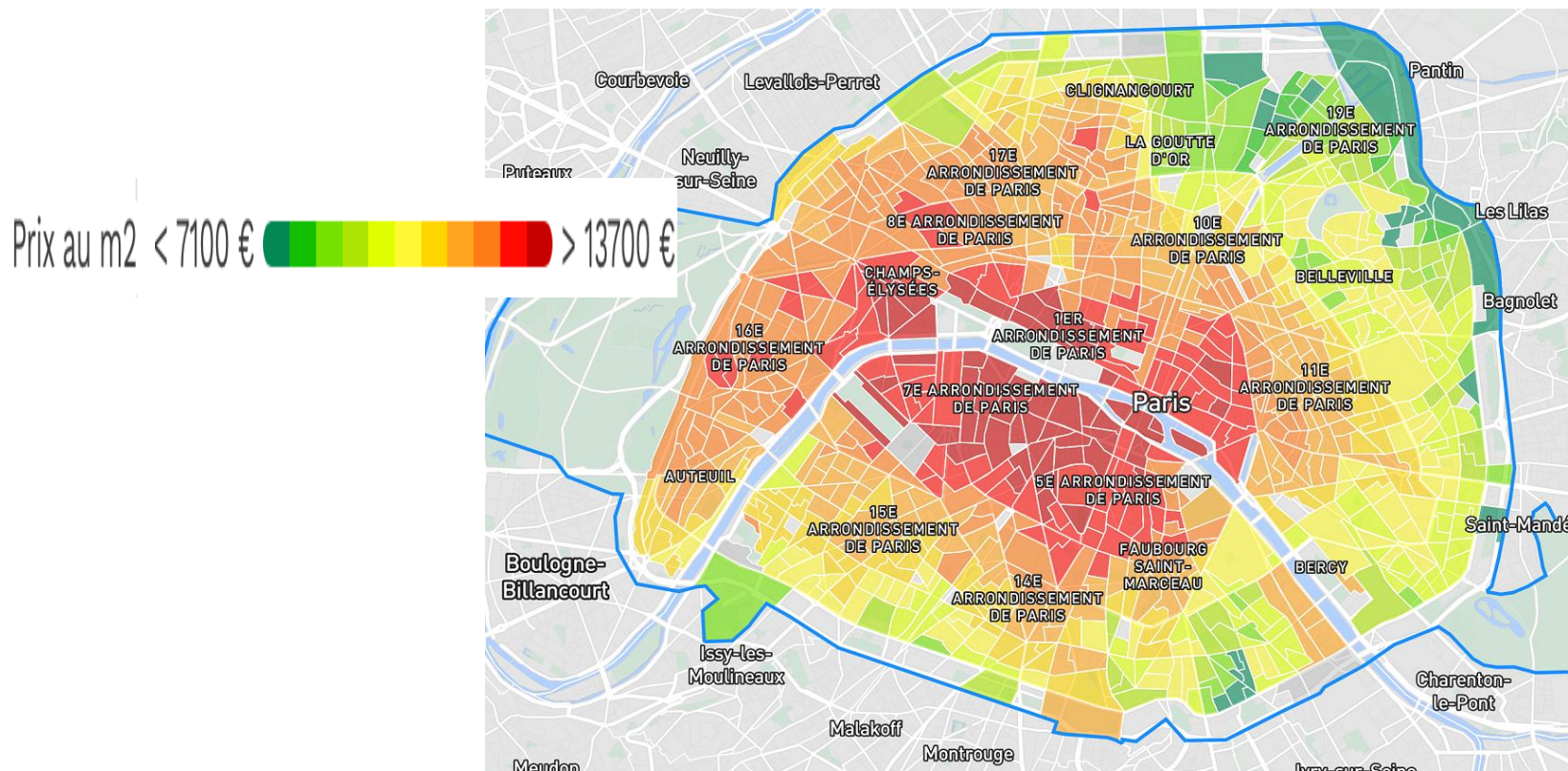

Bron: GGD Amsterdam, 10 november 2021

Parijs

De uitdrijving van inwoners

Spatial exclusion (versus World Bank's inclusion)

Maart 2020

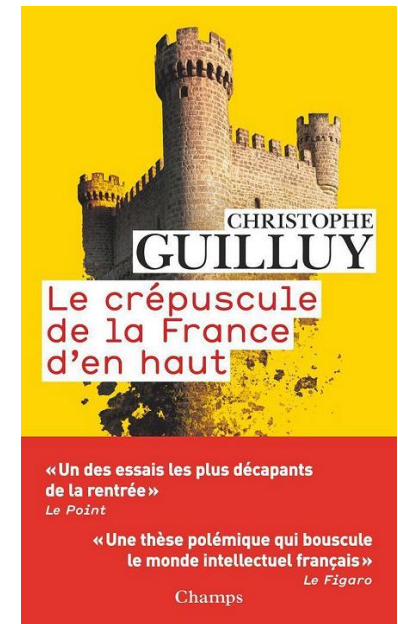
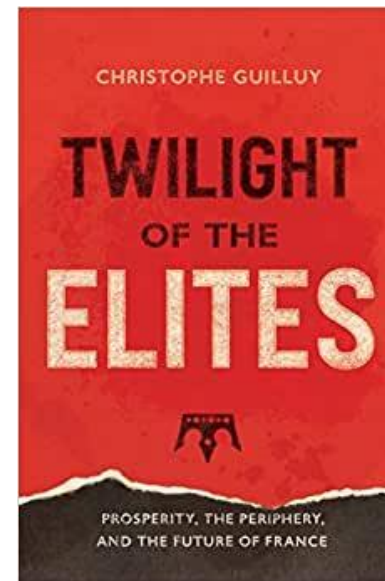
Frankrijk

De uitdrijving van inwoners

Spatial exclusion (versus World Bank's inclusion)

Christophe Guilly:
centrum versus periferie

Twilight of the Elites, 2019

'De kwellling van Frankrijk van bovenaf' (mijn voorlopige vertaling)

Nederland

De uitdrijving van inwoners

Spatial exclusion (versus World Bank's inclusion)

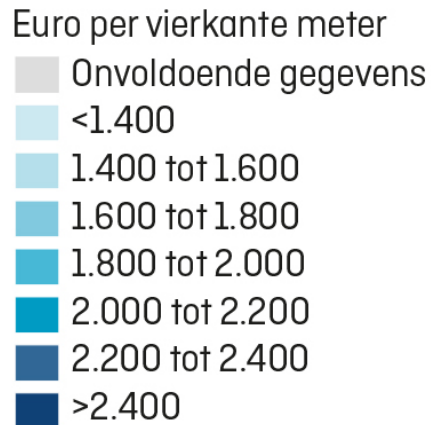
Floor Milikowski:
centrum versus periferie

Een klein land met verre uithoeken, 2020

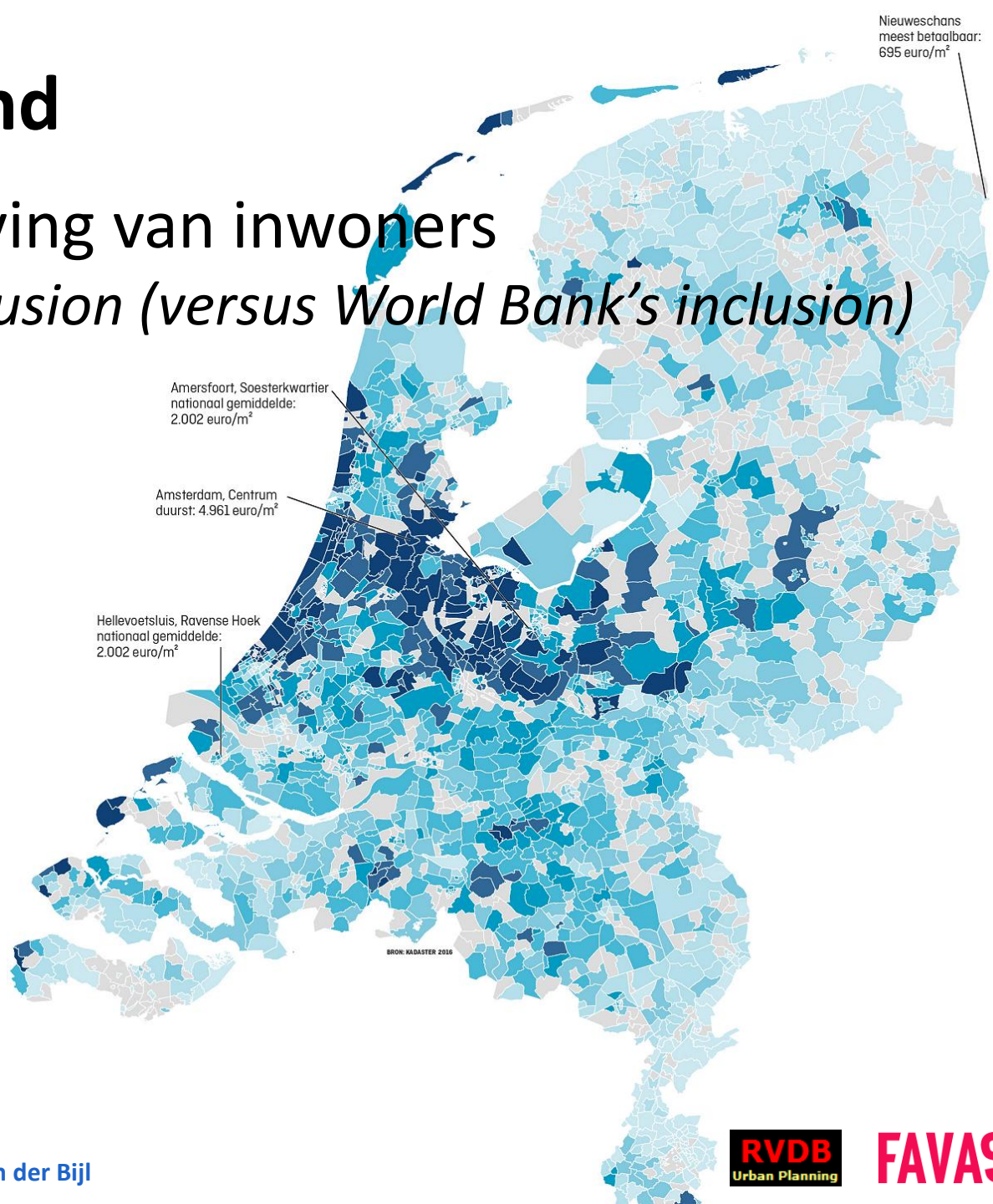

Nederland

De uitdrijving van inwoners *Spatial exclusion (versus World Bank's inclusion)*

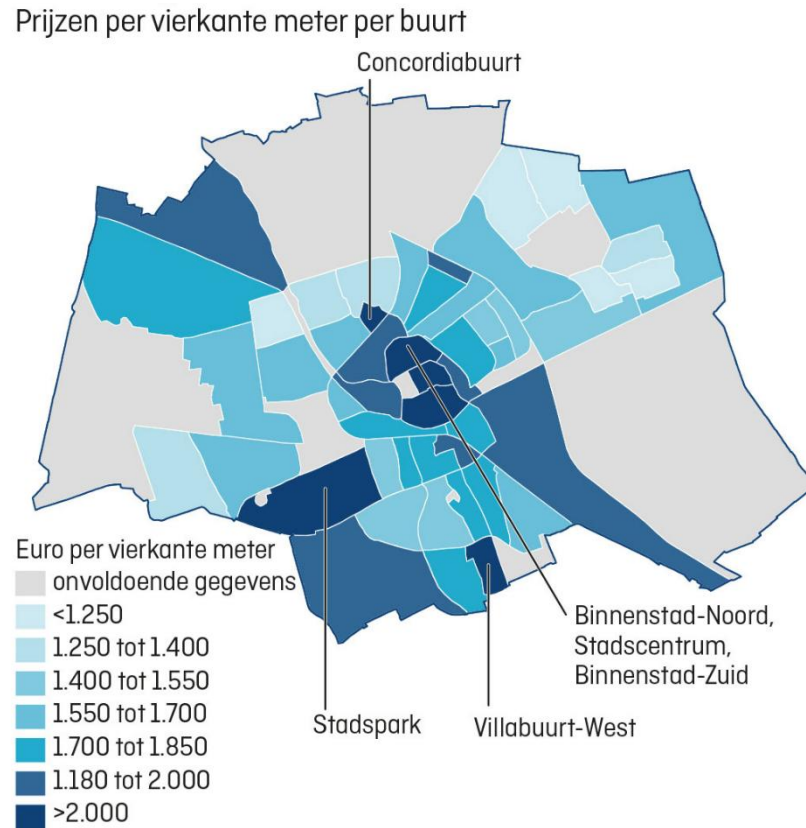
2015

Groningen

De uitdrijving van inwoners

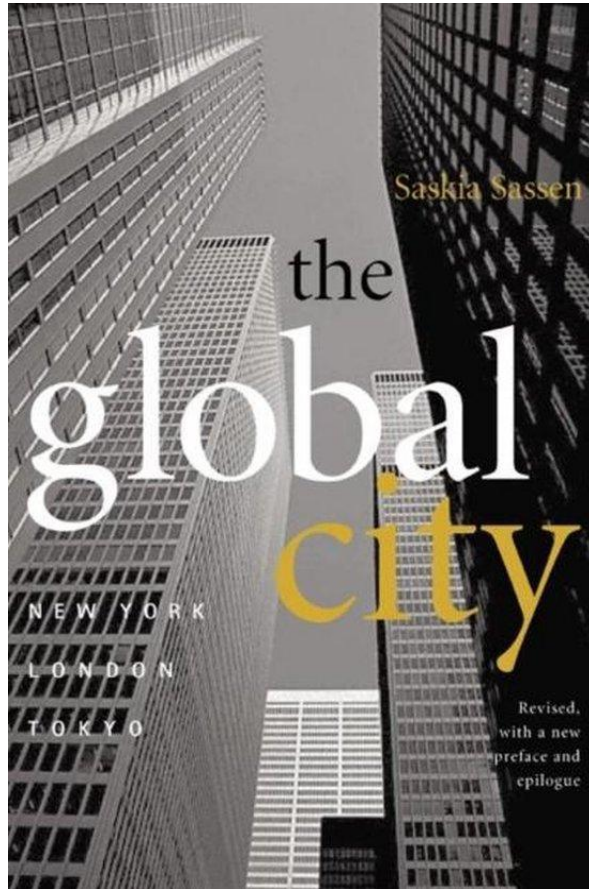
Spatial exclusion (versus World Bank's inclusion)

2015

Wereldwijd

Saskia Sassen: de kolonisering van steden

“The huge post-credit crunch buying up of urban buildings by corporations has significant implications for equity, democracy and rights. ... But today’s large-scale corporate buying of urban space in its diverse instantiations introduces a de-urbanising dynamic. It is not adding to mixity and diversity. Instead it implants a whole new formation in our cities – in the shape of a tedious multiplication of high-rise luxury buildings.”

Saskia Sassen, The Guardian, 24 Nov. 2015

The Global City – second edition, 2001

Nederland

De teloorgang van de sociale huisvesting
Social exclusion (versus World Bank's inclusion)

Sinds 2013/2015 corporaties definitief
teruggeworpen op een smalle 'kerntaak', dat wil
zeggen:

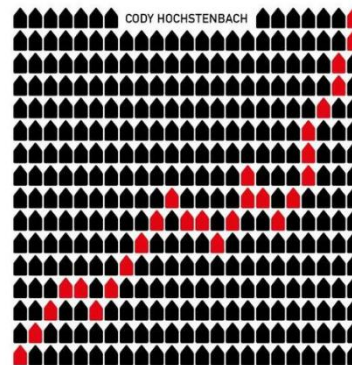
- = Beperkte omvang sociale huur sector
- = Geen uitbating voorzieningen
- = Nauwelijks invloed/beheer woonomgeving
- &
- = 'Marktconform' werken steeds noodzakelijker
- = 'Middenhuur' verdwijnt uit takenpakket

Nederland

De teloorgang van de sociale huisvesting
Social exclusion (versus World Bank's inclusion)

Sinds 2013/2015 corporaties: “Woningnood, na
aanval Nederlandse politiek op woningcorporaties”
Cody Hochstenbach: “In Amsterdam is de voorraad
sociale huurwoningen met 32.000 huizen netto
afgenomen.”

(Buurtenregio.nl)

UITGEWOOND

Waarom het hoog tijd is
voor een nieuwe woonpolitiek.

Rotterdam

Armoede (en laaggeletterdheid)

Economic exclusion (versus World Bank's inclusion)

De casus Bloemhoef (stadsdeel Feijenoord): de 'boterhammenman' serveert er elke ochtend ontbijt aan schoolkinderen. Gebruik voedselbanken gestegen, aug.'20 10% (t.o.v. 2019), tegen landelijk 8%.

Armoedepercentage Rotterdam 11% (land.5,7%); onder kinderen in Bloemhof: circa 17%.

De OESO (2019): 24% 15-jarigen in NL dermate laaggeletterd dat zij niet voldoende kunnen meekomen in de maatschappij. En Bloemhof?

Nederland

Armoede

Economic exclusion (versus World Bank's inclusion)

Sander Heijne & Hendrik Noten
zijn op zoek naar een nieuw
verhaal over de economie

Den Haag

De verschraling van retail

= 441 panden leeg (6,3% totaal); o.a. Grote Markstraat!
= Noordeinde met 21 leegstaande panden.

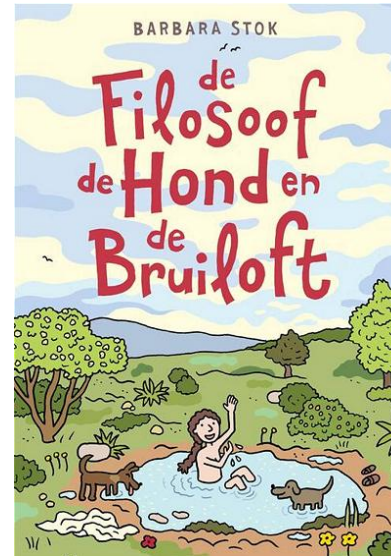
(De Volkskrant, Juni 2021)

Westfield Mall of the Netherlands: 8 miljoen bezoekers sinds opening maart 2021. Recentelijk 25 merken toegevoegd, o.a. Hollister, Gilly Hicks, Tommy Hilfiger en Calvin Klein.

(Retailtrends.nl, November 2021)

Wat te doen?

Wat kun je zelf (direct) doen?

<https://barbaraal.nl/>

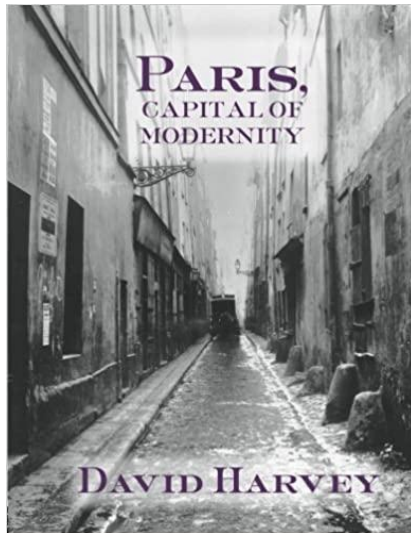
<https://barbaraal.nl/boeken/>

Analyseer en onderken de huidige situatie, en telkens de specifieke situatie waarin je werkt. Wat wordt bedoeld met 'inclusief'? Hoe wordt 'waarde' opgevat?

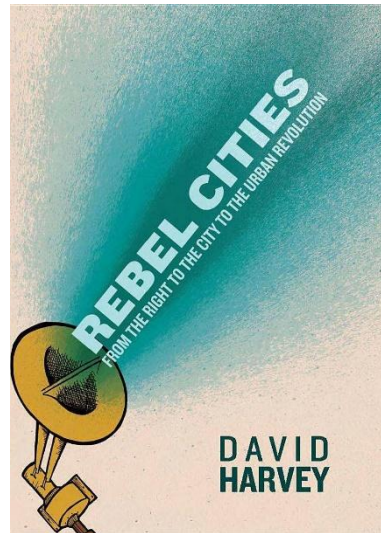
Wat te doen?

David Harvey: Right to the City

The right to the city is far more than the individual liberty to access urban resources: it is a right to change ourselves by changing the city. It is, moreover, a common rather than an individual right since this transformation inevitably depends upon the exercise of a collective power to reshape the processes of urbanization. The freedom to make and remake our cities and ourselves is, I want to argue, one of the most precious yet most neglected of our human rights. (Harvey, 2008)

Paris, Capital of Modernity (2003)

Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution (2012)

Wat te doen?

Right to the City – hoe uit te werken in NL?

Mike Lydon & Anthony Garcia: doe-het-zelf

"Tactical Urbanism demonstrates the huge power of thinking small about our cities. It shows how, with a little imagination and the resources at hand, cities can unlock the full potential of their streets."
—Janette Sadik-Khan

**TACTICAL
URBANISM**
Short-term Action for Long-term Change

MIKE LYDON & ANTHONY GARCIA

FOREWORD BY ANDRÉS DUANY

Tactische stedenbouw omvat goedkope, tijdelijke veranderingen aan de gebouwde omgeving, meestal in steden, bedoeld om lokale buurten en stedelijke ontmoetingsplaatsen te verbeteren. Tactische stedenbouw wordt ook vaak aangeduid als guerrilla-urbanisme, pop-up urbanisme, stadsreparatie of doe-het-zelf. stedenbouw.

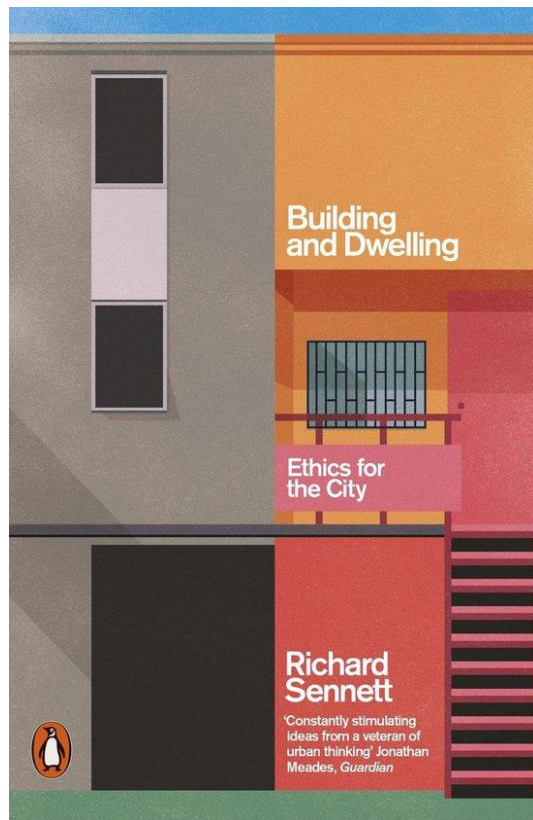
[Wikipedia \(Engels\)](#)

Tactical urbanism (2015)

Wat te doen?

Right to the City – hoe uit te werken in NL?

Richard Sennett: over open steden

Steden worden te veel vormgegeven volgens een gesloten systeem: uniform, gecontroleerd en lineair. In plaats van een 'gesloten stad' hebben we juist een 'open stad' nodig waar ruimte is voor complexiteit, diversiteit en experimenten. Dat is de hoofdboodschap van stadssocioloog Richard Sennett.

Citaat uit Rooilijn

<https://www.rooilijn.nl/publicaties/stadsleven/>

Wat te doen?

Right to the City – hoe uit te werken in NL?

DIY stede(n)bouw.

CPO/PO

Wooncoöperaties

Commons

Mede-eigenaarschap voorzieningen

Wat te doen?

‘Ontcommercialiseren’ van de gebouwde omgeving

Woonvoorzieningen loskoppelen van vermogen (b.v. waarde eigen woning niet in Box 3).

Meer gewicht aan publieke zaak toekennen (b.v. gemeentelijke woonbedrijven oprichten).

Gemeentelijke overheden een grotere rol als eigenaar en exploitant van (winkel)voorzieningen.

Wat te doen?

‘Ontcommercialiseren’ van de gebouwde omgeving,

Kate Raworth: alternatief economisch model

De binnenste ring van dit model is de sociale vloer, hier mogen mensen niet doorheen zakken, want niemand kan zonder eerste levensbehoeften, zoals water, voedsel en huisvesting. **De vloer is ook de basis voor sociale inclusie.** De buitenste ring is het ecologische plafond. Daar mogen wij niet boven uitstijgen, want gebeurt dit toch dan verandert het klimaat, ontstaat er tekort aan drinkwater, etc. - Citaat uit Blauwe Kamer

Donuteconomie, 2017

Wat te doen?

‘Ontcommercialiseren’ van huisvesting

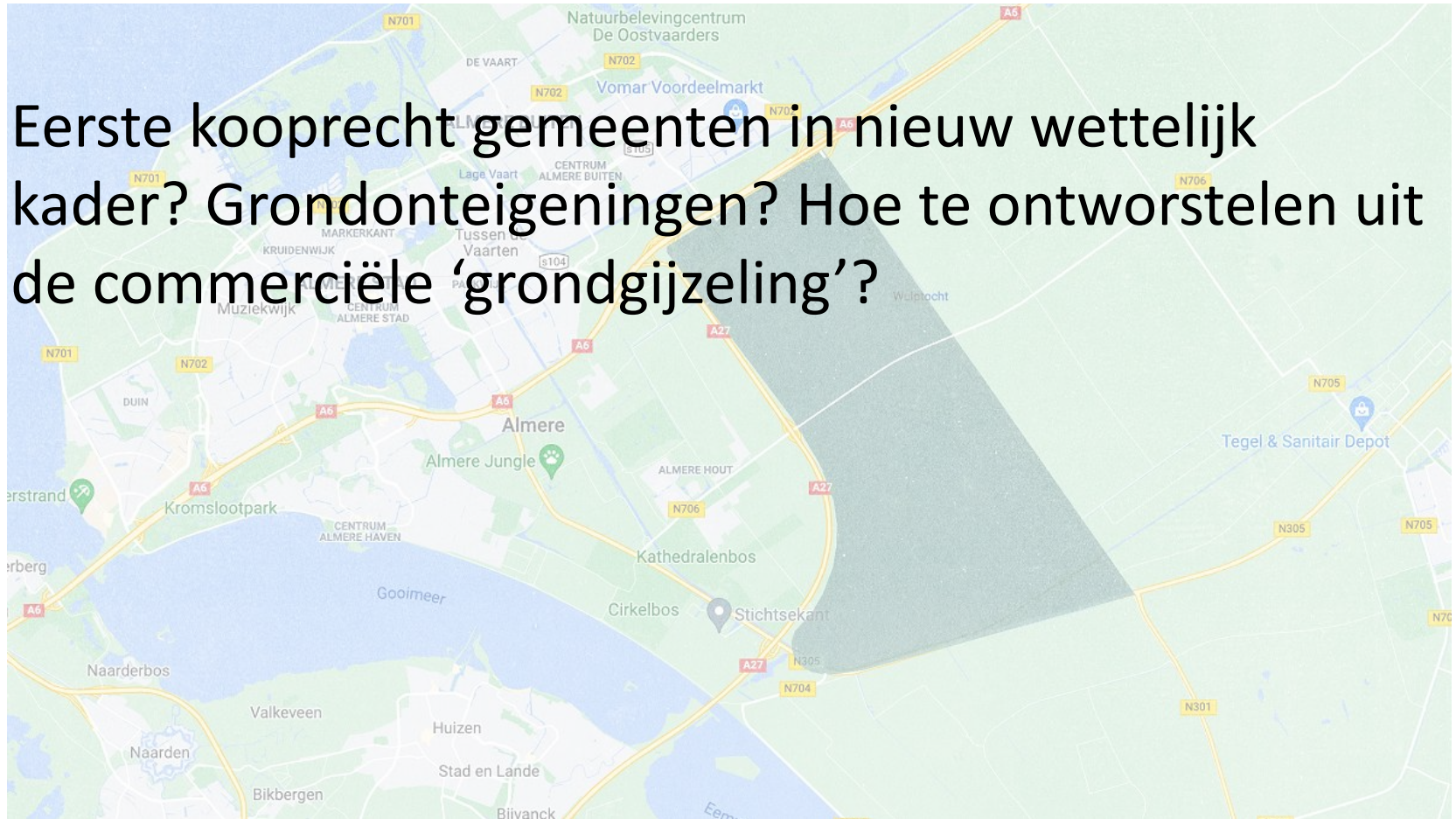
Weer een brede taak voor de corporaties door een reeks maatregelen, bijvoorbeeld:

- = soc.huursector vergroten (annexeren midden-huur)
- = buurt/wijkvoorzieningen in takenpakket
- = financiële positie versterken
- = o.a. niet-DAEB geen vennootschapsbelasting
- = ...
- = ...

Wat te doen?

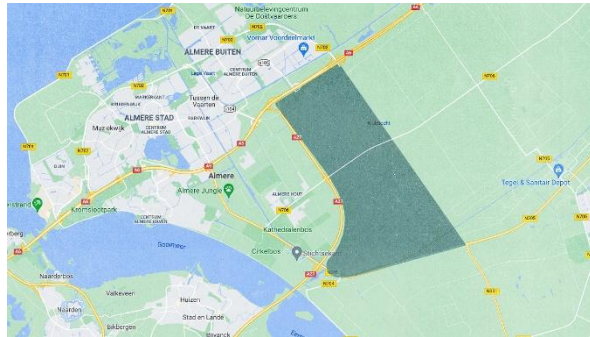
Nieuwe grondpolitiek

Eerste kooprecht gemeenten in nieuw wettelijk kader? Grondonteigeningen? Hoe te ontworstelen uit de commerciële 'grondgijzeling'?

Wat te doen?

Nieuwe grondpolitiek

Voorbeeld van een gijzeling

Duivesteijn: "Plan voor nieuwe stad Eemvallei is ondermijning van bestaande stad Almere"

De projectontwikkelaars die het plan lanceerden om tussen Almere en Zeewolde de nieuwe stad Eemvallei te ontwikkelen, willen "vooral cashen". Dat stelt oud-wethouder Adri Duivesteijn in een reportage van Omroep Flevoland. De gebiedsontwikkelaars AM en Amvest, het bouwbedrijf Heijmans en woningcorporatie de Alliantie kwamen eerder met een plan om in Flevoland een compleet nieuwe stad te bouwen in het gebied waar nu de tweede fase Oosterwold staat gepland. De nieuwe stad Eemvallei met 50.000 woningen zou een antwoord zijn op de huidige woningnood, maar Duivesteijn ziet er vooral een plan in om maximale winst te boeken. De ontwikkelaars hebben jaren geleden al grote posities in het gebied ingenomen.

Wat te doen?

Terugbrengen ruimtebeslag

Bijvoorbeeld: tegengaan immer dalende gemiddelde woonbezetting

Wat te doen?

De casus Duindorp

Duindorp

Nieuw Duindorp

Een omgekeerde verdringing als gedachte experiment!

GHENT
UNIVERSITY

Prof. dr. ir. Rob A. J. van der Bijl

RVDB
Urban Planning

FAVASNET

Contact & informatie

Prof. dr. ir. Rob van der Bijl
www.ugent.be

Favas.net
favas.net/

RVDB Urban Planning
rvdb.favas.net/
robvanderbijl@favas.net
+316 5108 3910

www.lightrail.nl/ .../bicycles

GoDutchCycling